

MỘT SỐ Ý KIẾN VỀ BẢO HIỂM XÃ HỘI MỘT LẦN VÀ GIẢI PHÁP

ĐINH THỊ CHIẾN

Khoa Luật Dân sự, Trường Đại học Luật Thành phố Hồ Chí Minh
Faculty of Civil Law, Ho Chi Minh City University of Law
Email: dtchien@hcmulaw.edu.vn

Tóm tắt

Thực trạng gia tăng số lượng người lao động còn trong độ tuổi lao động nhận bảo hiểm xã hội một lần sẽ dẫn đến hệ quả là không đảm bảo an sinh cho bản thân họ khi đến tuổi nghỉ hưu, đồng thời làm gia tăng số lượng người hưởng trợ cấp hưu trí xã hội trong tương lai và thêm gánh nặng cho ngân sách nhà nước. Do vậy, bài viết này sẽ đóng góp một số ý kiến sửa đổi quy định bảo hiểm xã hội một lần tại Luật Bảo hiểm xã hội năm 2014 và đề xuất một số giải pháp.

Từ khóa: bảo hiểm xã hội một lần, chế độ hưu trí, lương hưu, an sinh xã hội

Abstract

The rising number of working-age employees opting for one-time social insurance payouts may jeopardize their financial stability during retirement and potentially increase future dependency on welfare benefits. This article discusses potential amendments to the 2014 Social Insurance Law concerning lump-sum social insurance payments and offers immediate solutions to mitigate the prevalence of these payouts.

Keywords: lump-sum social insurance allowance, retirement scheme, pension, social security

Ngày nhận bài: 10/01/2024

Ngày duyệt đăng: 15/03/2024

1. Bản chất của bảo hiểm xã hội một lần

Bảo hiểm xã hội (BHXH) một lần là trường hợp chi trả một lần cho toàn bộ thời gian người lao động (NLĐ) đóng BHXH vào quỹ hưu trí, tử tuất. Đây là một trường hợp chi trả đặc biệt của chế độ hưu trí, do vậy, việc quy định về BHXH một lần cần phải được xem xét từ bản chất, mục tiêu của chế độ hưu trí. Chế độ hưu trí là một chế độ bảo hiểm dài hạn nhằm mục tiêu đảm bảo an sinh cho con người khi đến một độ tuổi mà sức khỏe và khả năng lao động bị suy giảm và cần được nghỉ ngơi (tuổi nghỉ hưu). Chế độ này chỉ đạt được ý nghĩa khi đảm bảo an sinh cho con người trong suốt quãng đời còn lại từ khi nghỉ hưu. Khi còn trong độ tuổi lao động, con người không những làm việc để nuôi sống bản thân và gia đình mình mà còn phải tích lũy cho tuổi già. Để đảm bảo an sinh cho suốt cuộc đời của một con người và vấn đề an sinh xã hội nói chung, chế độ bảo hiểm hưu trí bắt buộc được thiết kế để thực hiện mục tiêu này. Bởi vậy, khi nói đến chế độ hưu trí, mục tiêu chính của bất kỳ hệ thống bảo hiểm nào cho chế độ này cũng là nhằm đảm bảo thu nhập trong suốt tuổi già.¹ Trong số những Công ước của Tổ chức Lao động Quốc tế (*International Labour Organization*,

¹ International Labour Organization (ILO) and World Bank (WB), *Social insurance lump-sum withdrawals in Viet Nam Trends, challenges and recommendations*, tr. 1, https://www.social-protection.org/gimi/Media.action?jsessionid=0drYPsGu9AwJoH1MjZK-qjiCPArHLe-Ck1-nVXL-gaM2Rvj1_hj04!1945465934?id=19199, truy cập ngày 29/12/2023.

ILO) ghi nhận các quyền cơ bản của người lao động,² tiêu chuẩn quốc tế đối với vấn đề đảm bảo an sinh cho tuổi già trong Công ước số 102 yêu cầu “Trợ cấp tuổi già là chế độ chi trả định kỳ... và được trợ cấp trong suốt thời gian xảy ra trường hợp bảo vệ”.³

Từ đó có thể thấy, bản chất của chế độ bảo hiểm hưu trí là chế độ tích lũy bắt buộc cho tuổi già. NLĐ có trách nhiệm đóng góp trong suốt thời gian làm việc để đảm bảo an sinh cho tuổi già của mình. Về nguyên tắc, thời điểm chi trả chế độ hưu trí phải là thời điểm NLĐ đạt đến độ tuổi được nghỉ hưu. Thời gian hưởng chế độ hưu trí là từ khi nghỉ hưu cho đến khi chết nên để đảm bảo sự an toàn của quỹ và sự công bằng trong đóng, hưởng thì NLĐ phải tích lũy được một thời gian đóng BHXH nhất định mới đủ điều kiện nhận lương hưu hàng tháng.⁴ Nếu đến thời điểm đủ tuổi nghỉ hưu mà NLĐ chưa tích lũy đủ thời gian đóng BHXH để nhận lương hưu hàng tháng hoặc những trường hợp đặc biệt khác mà NLĐ không thể có điều kiện để nhận lương hưu hàng tháng, NLĐ sẽ được chi trả một lần cho toàn bộ thời gian đã đóng BHXH. Chính vì vậy, hầu hết pháp luật các nước không cho phép hưởng BHXH một lần trước tuổi nghỉ hưu, trừ một số trường hợp đặc biệt như ra nước ngoài định cư hay mắc bệnh hiểm nghèo.⁵

Như vậy, việc rút BHXH một lần khi còn trong độ tuổi lao động, còn khả năng lao động là không đúng với bản chất của chế độ hưu trí và dẫn đến nhiều hệ lụy. Những thống kê gần đây cho thấy, thực trạng rút BHXH một lần ở nước ta là một hiện tượng đáng báo động.⁶ Trong giai đoạn từ năm 2014 đến năm 2020, cơ quan BHXH đã chi trả cho gần 4,5 triệu người hưởng BHXH một lần, bình quân mỗi năm có hơn 600 nghìn người hưởng BHXH một lần, tương đương với số người tham gia tăng thêm mỗi hàng năm. Nếu so sánh về tỷ lệ thì số người hưởng BHXH một lần so với số người tham gia BHXH bắt buộc chiếm bình quân 4,7%, tương đương với tốc độ phát triển đối tượng tham gia BHXH bắt buộc bình quân cả giai đoạn, nghĩa là, cứ có hai người mới tham gia vào BHXH thì có một người cũ rời khỏi

2 Usanee Aimsiranun, “Challenges Concerning New Generation FTAs’ Labour Provisions: Perspective from Thailand”, *Vietnamese Journal of Legal Sciences*, Vol.6, No.1, 2022, <https://doi.org/10.2478/vjls-2022-0004>, tr. 78.

3 Điều 28, 30 Công ước số 102 năm 1952 về Quy phạm tối thiểu về an toàn xã hội; Điều 17, 19 Công ước số 128 năm 1967 về Trợ cấp tàn tật, tuổi già và tiền tuất.

4 Quy định hiện hành là NLĐ phải có ít nhất 20 năm đóng BHXH mới được hưởng lương hưu hàng tháng (Điều 54, 55 Luật BHXH 2014).

5 Đức Minh, “Chính sách BHXH một lần – kinh nghiệm từ một số quốc gia”, *Tạp chí An sinh xã hội online*, <https://ansinhxahoionline.tapchibaohiemxahoi.gov.vn/longform/chinh-sach-bhxh-mot-lan-kinh-nghiem-tu-mot-so-quoc-gia-128344.html>, truy cập ngày 22/12/2023.

6 Lê Thị Quế (Chủ nhiệm đề tài), *Thực trạng và giải pháp giảm tình trạng hưởng BHXH một lần tại Việt Nam*, Đề tài NCKH MS: ĐT.008/2020; Đinh Văn - Thanh Tùng - Lê Tuyết, “Thực suốt đêm chờ rút BHXH một lần”, <https://vnexpress.net/thuc-suot-dem-cho-rut-bao-hiem-xa-hoi-mot-lan-4545105.html>, truy cập ngày 10/10/2023.

hệ thống.⁷ Đặc biệt, do ảnh hưởng của đại dịch Covid-19 nên năm 2020, số người hưởng BHXH một lần nhiều hơn số người mới tham gia BHXH.⁸ Trong 3 tháng đầu năm 2022, số người được giải quyết hưởng bảo hiểm xã hội một lần là 208.943 người, tăng 1% so với cùng kỳ năm 2021.⁹

Thực trạng trên đúng như nhiều chuyên gia và những người công tác trong ngành BHXH đã nhận định, việc cho rút BHXH khi NLĐ đang còn trong độ tuổi lao động là “đi chệch đường ray của bảo hiểm hưu trí”.¹⁰ Mặc dù việc rút BHXH một lần có thể đáp ứng được nhu cầu của NLĐ ở thời điểm hiện tại, nhưng về lâu dài thì vấn đề an sinh của họ sẽ không được đảm bảo. Theo khảo sát vào tháng 4/2023 của Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam, NLĐ dự kiến chi tiêu số tiền rút BHXH một lần để tập trung vào các khoản: tiêu dùng cho cuộc sống bản thân, gia đình (42,4%), dùng để trả nợ 44,7%.¹¹ Như vậy, có thể nói, trong những trường hợp này quỹ hưu trí, tử tuất đang không được sử dụng đúng mục đích. Thực tế là quỹ tích lũy cho tuổi già được sử dụng để trang trải cho các nhu cầu trước mắt, lấy quỹ dài hạn để giải quyết cho nhu cầu ngắn hạn. Khi đến tuổi nghỉ hưu nhưng chưa đến tuổi hưởng trợ cấp xã hội thì họ sẽ lâm vào tình cảnh hết sức khó khăn: không việc làm, không lương, không bảo hiểm y tế... Ngay cả khi đến tuổi hưởng trợ cấp xã hội (80 tuổi hoặc sẽ giảm xuống 75 tuổi theo Dự thảo Luật BHXH) thì mức trợ cấp này cũng rất thấp so với lương hưu. Khi so sánh giữa việc rút BHXH một lần và tích lũy thời gian đóng BHXH để hưởng lương hưu hàng tháng, có quan điểm cho rằng NLĐ rút bảo hiểm xã hội một lần là tự tước đi quyền an sinh cơ bản của mình.¹²

Giới chuyên gia và các nhà hoạch định chính sách đã nhận ra lỗ hổng này trong quy định về BHXH một lần từ rất lâu. Nước ta cũng đã có nhiều lần sửa đổi pháp luật theo hướng không cho rút BHXH một lần đối với những người còn trong độ tuổi lao động và còn khả năng lao động, nhưng đều gặp phải sự phản ứng gay gắt của NLĐ nên đã dừng lại.¹³ Lần sửa đổi Luật BHXH lần này cần phải có một bước đi đúng đắn để không lặp lại vết xe đổ như trước đây.

7 Nguyễn Thị Thanh Nhân, “Chính sách về hưởng bảo hiểm xã hội một lần và những vấn đề đặt ra trong bối cảnh mới”, *Tạp chí Tài Chính*, <https://tapchitaichinh.vn/chinh-sach-ve-huong-bao-hiem-xa-hoi-mot-lan-va-nhung-van-de-dat-ra-trong-boi-can-moi.html>, truy cập ngày 20/6/2021.

8 Hoa Quỳnh, “Bảo động về hưởng bảo hiểm xã hội một lần”, *Tạp chí Tài Chính*, <https://tapchitaichinh.vn/bao-dong-ve-huong-bao-hiem-xa-hoi-mot-lan.html>, truy cập ngày 19/10/2023.

9 Lê Kim Liên, “Rút BHXH một lần: NLĐ tự tước đi quyền an sinh cơ bản”, *Tạp chí Tiêu chuẩn đo lường chất lượng số 4/2022*, tr. 54-55.

10 Lê Tuyết - Thu Hằng - Hoàng Khánh - Thanh Hạ, “Lương hưu chệch đường ray”, <https://vnexpress.net/luong-huu-chech-duong-ray-4587152.html>, truy cập ngày 20/12/2023.

11 Hoa Quỳnh, *tlđđ*.

12 Lê Kim Liên, *tlđđ*, tr. 54, 55.

13 Lê Tuyết - Thu Hằng - Hoàng Khánh - Thanh Hạ, “Cuộc giằng co ba thập kỷ”, <https://vnexpress.net/luong-huu-chech-duong-ray-4587152.html>, truy cập ngày 20/10/2023.

2. Kinh nghiệm quốc tế về bảo hiểm xã hội một lần

Việt Nam là một trong số những quốc gia hiếm hoi thực hiện chính sách cho rút BHXH một lần và chính sách này không phù hợp tiêu chuẩn lao động quốc tế, bởi không đảm bảo an ninh thu nhập tuổi già.¹⁴ Một số nước trên thế giới cho phép rút bảo hiểm xã hội một lần nhưng gần như chỉ Việt Nam cho rút toàn bộ tiền ở bất kỳ thời điểm nào.¹⁵ Nhiều nơi còn không có quy định nào cho phép hưởng BHXH một lần như Mỹ, Nhật Bản, Canada, Pháp.¹⁶ Các nước cho phép hưởng BHXH một lần, nhưng chỉ khi đã đủ tuổi nghỉ hưu mà chưa đủ thời gian đóng BHXH bao gồm Philippines, Thái Lan, Colombia...¹⁷ Những quốc gia khác cho phép hưởng BHXH một lần khi chưa đủ tuổi nghỉ hưu nhưng phải có điều kiện và khống chế mức tiền rút ra. Cụ thể, tại Ấn Độ,¹⁸ chương trình trợ cấp tuổi già theo hình thức tiết kiệm cho phép rút một phần trước khi nghỉ hưu cho các mục đích đặc biệt, bao gồm: thanh toán bảo hiểm nhân thọ, mua hoặc xây nhà, trả nợ vay, học hành hoặc hôn nhân của con cái, chi phí chăm sóc bệnh hiểm nghèo, thiệt hại do thiên tai hoặc các chi phí liên quan khi bắt đầu bị khuyết tật; mức rút từ 1 tháng lương cho đến hết tùy từng trường hợp. Đối với chương trình hưu trí BHXH, NLD phải đủ một độ tuổi nhất định (58 tuổi) và có dưới 10 năm tham gia mới được nhận BHXH một lần. Tại Đức, NLD đóng BHXH chưa đủ 5 năm mà có yêu cầu thì sẽ được nhận BHXH một lần và chỉ được nhận phần do bản thân NLD đóng góp.¹⁹

Từ kinh nghiệm một số quốc gia, việc rút BHXH một lần dễ dàng khi còn trong độ tuổi lao động, còn sức khỏe hầu không phải là một quy định thông dụng trong chế độ BHXH. Điều này được lý giải từ bản chất của chế độ hưu trí như phân tích ở trên, và cũng là cơ sở để xem lại quan điểm cho rằng rút BHXH một lần là “quyền tự quyết của NLD”.²⁰ Việc tham gia BHXH cần được xem là quyền đồng thời cũng là trách nhiệm của người dân đối với vấn đề an sinh xã hội của bản thân và của xã hội, nhằm góp phần thực hiện mục tiêu phát triển bền vững. Số lượng lớn người lao động rút BHXH một lần có thể gây trở ngại đáng kể cho tính hiệu quả và tính

14 Lê Tuyết, “Khó tìm kinh nghiệm quốc tế giải quyết BHXH một lần cho Việt Nam”, 4/9/2023, <https://vnexpress.net/kho-tim-kinh-nghiem-quoc-te-giai-quet-bhxh-mot-lan-cho-viet-nam-4647985.html>, truy cập ngày 22/10/2023.

15 Lê Tuyết, “Không nước nào cho phép rút hết bảo hiểm như Việt Nam”, <https://vnexpress.net/khong-nuoc-nao-cho-phep-rut-het-bao-hiem-nhu-viet-nam-4598046.html>, truy cập ngày 22/10/2023.

16 Đức Minh, *tlđđ*.

17 Đức Minh, *tlđđ*.

18 Đức Minh, *tlđđ*.

19 Đức Minh, *tlđđ*.

20 Một quan điểm được đề cập trong bài viết: Nguyễn Phương Tú, “Quyền rút BHXH một lần?”, *Tạp chí Tòa án online*, <https://tapchitoaan.vn/quyen-rut-bao-hiem-xa-hoi9372.html>, truy cập ngày 20/12/2023.

bền vững của toàn bộ hệ thống lương hưu đóng góp.²¹ Đặc biệt, hiện nay Việt Nam hiện đang phải đối mặt với sự thay đổi sâu rộng về cơ cấu tuổi của dân số theo xu hướng già hóa dân số, do đó cần phải quan tâm nhiều hơn đến các chính sách việc làm, hỗ trợ tuổi già, an sinh xã hội và lương hưu cho người già.²²

3. Góp ý đối với quy định về bảo hiểm xã hội một lần trong Dự thảo luật sửa đổi, bổ sung Luật Bảo hiểm xã hội năm 2014

Bảo hiểm xã hội một lần được quy định tại Điều 70 Dự thảo Luật sửa đổi, bổ sung Luật BHXH năm 2014 ngày 09/10/2023 (sau đây gọi tắt là Dự thảo). Đối tượng được yêu cầu rút BHXH một lần bao gồm hai trường hợp:

Trường hợp thứ nhất, áp dụng đối với những người không thể có đủ điều kiện để hưởng lương hưu hàng tháng, theo quan điểm của tác giả là hợp lý và phù hợp với xu hướng chung của các nước. Trường hợp thứ hai, áp dụng đối với NLD chưa đủ thời gian đóng BHXH để hưởng chế độ hưu trí hàng tháng và còn trong độ tuổi lao động. Đối với trường hợp này, Dự thảo đưa ra hai phương án cho việc rút BHXH một lần như sau:

Phương án 1: NLD có thời gian đóng BHXH trước ngày Luật này có hiệu lực thi hành, sau 12 tháng không thuộc diện tham gia BHXH bắt buộc, không tham gia BHXH tự nguyện và có thời gian đóng BHXH chưa đủ 20 năm. Phương án này có ưu điểm là sẽ chấm dứt triệt để việc rút BHXH một lần đối với những người đóng BHXH sau thời gian Luật sửa đổi, bổ sung có hiệu lực. Phương án này sẽ giải quyết được triệt để tồn đọng cho các quy định trước đây về vấn đề này, đồng thời hạn chế được phản ứng của những người đang tham gia BHXH. Người có thời gian đóng BHXH trước ngày luật này có hiệu lực thì vẫn được rút BHXH một lần như pháp luật hiện hành.

Tuy nhiên, về mặt câu chữ thì phương án này không rõ ở chỗ: Đối với người có thời gian đóng BHXH trước ngày luật này có hiệu lực thì được rút một lần đối với thời gian đã đóng BHXH trước ngày luật này có hiệu lực hay được rút một lần cho toàn bộ thời gian đóng BHXH (cả thời gian đóng sau ngày luật này có hiệu lực). Thiết nghĩ, cách thứ nhất cần được ghi nhận vì hai lý do: một là, đảm bảo sự công bằng với những người bắt đầu tham gia BHXH ở thời điểm sau khi Luật này có hiệu lực; hai là, sẽ đảm bảo an sinh cho nhiều người hơn. Những người mới tham gia BHXH một thời gian ngắn trước khi luật này có hiệu lực nếu muốn rút một lần thì vẫn còn nhiều

21 International Labour Organization (ILO) and World Bank (WB), “Social insurance lump-sum withdrawals in Viet Nam Trends, challenges and recommendations”, https://www.social-protection.org/gimi/Media.action?sessionId=0drYPsGu9AwJoH1MjZK-qjiCPArH-Le-CkI-nVXlgaM2RvJ1_hj04!1945465934?id=19199, truy cập ngày 29/12/2023, tr. 5.

22 Dang Nguyen Anh & Gabriel Demombynes, “Changing Demographics and Challenges for Old Age Support in Vietnam”, *Vietnam Social Sciences*, No.1(171), 2016, tr. 42-49.

thời gian tích lũy ở giai đoạn sau đó để đủ điều kiện hưởng lương hưu; những trường hợp khác dù không đủ điều kiện hưởng lương hưu thì vẫn bắt buộc phải tích lũy được một khoản tiền nhất định khi đến tuổi nghỉ hưu.

Phương án 2: Sau 12 tháng không thuộc diện tham gia BHXH bắt buộc, không tham gia BHXH tự nguyện và có thời gian đóng BHXH chưa đủ 20 năm mà NLĐ có yêu cầu thì được giải quyết một phần nhưng tối đa không quá 50% tổng thời gian đã đóng vào quỹ hưu trí và tử tuất. Thời gian đóng BHXH còn lại được bảo lưu để NLĐ tiếp tục tham gia và hưởng các chế độ BHXH. Phương án thứ hai này, theo tác giả, là phương án mang tính nửa vời vì sẽ không giải quyết được triệt để vấn đề rút BHXH một lần trong tương lai. Phương án này không giới hạn số lần rút BHXH một lần mà chỉ giới hạn mức tối đa trong một lần rút là không quá 50% tổng thời gian đã đóng vào quỹ hưu trí, tử tuất. Việc cho phép NLĐ rút tối đa 50% thời gian đã đóng BHXH dẫn đến hệ quả là khi đến tuổi nghỉ hưu, nhiều người sẽ không đủ điều kiện hưởng lương hưu hàng tháng hoặc mức lương hưu sẽ rất thấp, không đảm bảo an sinh tuổi già.

Với những phân tích trên, tác giả cho rằng Phương án 1 sẽ tốt hơn cho giải pháp BHXH một lần, tuy nhiên để đảm bảo sự rõ ràng về mặt câu chữ, phương án 1 cần được quy định lại như sau: “Sau 12 tháng không thuộc diện tham gia BHXH bắt buộc, không tham gia BHXH tự nguyện và có thời gian đóng BHXH chưa đủ 20 năm, nếu có yêu cầu thì NLĐ được nhận BHXH một lần cho khoảng thời gian đã đóng BHXH trước ngày Luật này có hiệu lực thi hành”.

4. Các giải pháp hạn chế rút bảo hiểm xã hội một lần

Như trên đã phân tích, dù thực hiện theo phương án 1 hay phương án 2 của Dự thảo thì NLĐ vẫn có quyền rút BHXH một lần trong một thời gian nhất định hoặc một mức nhất định. Ít nhất là trước ngày Luật sửa đổi, bổ sung Luật BHXH 2014 có hiệu lực thì NLĐ vẫn được quyền rút BHXH một lần theo Luật hiện hành. Nếu theo phương án 1 Dự thảo thì NLĐ vẫn được rút BHXH một lần cho thời gian đã đóng BHXH trước ngày Luật sửa đổi, bổ sung có hiệu lực. Trường hợp chọn phương án 2 thì NLĐ vẫn được rút tối đa 50% thời gian đã đóng BHXH và không giới hạn thời gian. Do vậy, cần phải có giải pháp cả về mặt pháp lý và thực tiễn để NLĐ hạn chế rút BHXH một lần.

Về mặt pháp lý, pháp luật cần quy định theo hướng quyền lợi của NLĐ khi bảo lưu thời gian đóng BHXH đến tuổi nghỉ hưu sẽ phải cao hơn so với rút BHXH một lần; đồng thời cần có giải pháp pháp lý để hạn chế đối tượng được rút BHXH một lần. Theo quy định của pháp luật hiện hành, việc hưởng lương hưu hàng tháng sẽ có lợi hơn so với hưởng BHXH một lần vì những lý do sau:

Một là, nếu rút BHXH một lần, NLĐ sẽ nhận được ít hơn mức đóng. Mức hưởng BHXH một lần được tính theo số năm đã đóng BHXH. Mỗi năm đóng BHXH trước năm 2014, NLĐ được nhận 1,5 tháng lương bình quân; từ năm 2014 trở đi NLĐ được nhận 2 tháng lương bình quân.²³ Thực tế, tổng số tiền NLĐ và NSDLĐ đóng vào quỹ hưu trí, tử tuất cho NLĐ một năm là $22\% \times 12 \text{ tháng} = 2,64 \text{ tháng}$. Như vậy, khi rút 1 lần, mỗi năm đóng BHXH trước năm 2014, NLĐ bị thiệt 1,14 tháng; và mỗi năm đóng BHXH từ 2014 đến nay NLĐ bị thiệt 0,64 tháng.

Hai là, hưởng lương hưu hàng tháng sẽ có lợi hơn rất nhiều so với nhận BHXH 1 lần. Nếu lấy mốc tuổi thọ trung bình của người dân ở nước ta là hiện nay (73 tuổi), thì thời gian hưởng lương hưu trung bình của lao động nam là 11 năm, lao động nữ là 13 năm. Nếu lấy mức đóng BHXH 20 năm để tính thì tổng số tiền lương hưu cho thời gian hưởng lương hưu trung bình của NLĐ nam sẽ là 59,4 tháng lương bình quân, của NLĐ nữ sẽ là 85,8 tháng lương bình quân.²⁴ Trường hợp nhận 1 lần cho 20 năm đóng BHXH thì NLĐ chỉ nhận được tối đa là 40 tháng lương bình quân.

Ba là, khi rút BHXH 1 lần thì NLĐ tự đánh mất chế độ bảo hiểm y tế và chế độ tử tuất. Nếu tích lũy đủ thời gian để hưởng lương hưu hàng tháng thì ngoài lương hưu, NLĐ còn được hưởng thêm chế độ bảo hiểm y tế do quỹ BHXH đóng với mức chi trả đúng tuyến từ 95% đến 100%.²⁵ Khi chết thân nhân còn được hưởng chế độ tử tuất bao gồm: (i) trợ cấp mai táng bằng 10 tháng lương cơ sở, (ii) tiền tuất một lần ít nhất ba tháng lương hưu đang hưởng hoặc (iii) tiền tuất hàng tháng nếu có thân nhân thuộc diện hưởng tiền tuất hàng tháng.²⁶

Bốn là, thời gian đóng BHXH càng dài thì lương hưu càng cao. Để được hưởng tỷ lệ lương hưu tối đa là 75% thì NLĐ nam phải đóng BHXH đủ 35 năm, NLĐ nữ phải đóng BHXH đủ 30 năm. Như vậy, trong thời gian đi làm, NLĐ rút một lần thì khó có thể tích lũy đủ thời gian đóng BHXH để hưởng lương hưu tối đa. Thực tế, có trường hợp do không hiểu đầy đủ về cách tính BHXH, NLĐ đã rút BHXH 1 lần để đóng lại vì sợ phải chia trung bình tiền lương toàn bộ thời gian đóng BHXH, dẫn đến lương hưu sẽ thấp.²⁷ Lý do là vì NLĐ chưa biết thời gian đóng BHXH còn quyết định tỷ lệ lương hưu. Ngoài ra, pháp luật còn có quy định điều chỉnh tiền lương làm căn cứ đóng BHXH để đảm bảo tỷ lệ trượt giá chứ không phải NLĐ nhận hoàn toàn trên số tiền tệ đóng vào quỹ BHXH.

23 Điều 60 Luật BHXH năm 2014, Điều 70 Dự thảo.

24 Cách tính theo Điều 56 Luật BHXH năm 2014, Điều 66 Dự thảo.

25 Khoản 1 Điều 14 Nghị định 146/2018/NĐ-CP ngày 17/10/2018 quy định chi tiết và hướng dẫn biện pháp thi hành một số điều của Luật Bảo hiểm y tế.

26 Điều 66 đến Điều 70 Luật BHXH năm 2014, Điều 83 đến Điều 87 Dự thảo Luật BHXH.

27 Lê Tuyết, “Bài toán rút BHXH”, <https://vnexpress.net/bai-toan-rut-bao-hiem-4459372.html>, truy cập ngày 23/10/2023.

Tuy nhiên, pháp luật hiện hành chưa có sự phân hóa về mức hưởng BHXH một lần khi còn trong độ tuổi lao động và khi đã đến tuổi nghỉ hưu. Điều này chưa khuyến khích được NLD bảo lưu thời gian đóng BHXH. Cần nghiên cứu quy định theo hướng giảm mức tiền BHXH một lần khi NLD rút ở thời điểm chưa đến tuổi nghỉ hưu và tăng mức tiền BHXH một lần khi NLD rút ở thời điểm đủ tuổi nghỉ hưu. Đồng thời, có thể xem xét việc đánh thuế thu nhập đối với khoản tiền BHXH một lần mà NLD rút ra khi chưa đến tuổi nghỉ hưu. Hướng quy định này là hợp lý bởi lẽ, khoản tiền này khi đóng BHXH đã được khấu trừ ra nên không chịu thuế thu nhập cá nhân²⁸. NLD quyết định rút ra chi tiêu một lần khi chưa đến tuổi nghỉ hưu tức là họ đã từ bỏ đi nghĩa vụ của họ đối với an sinh tuổi già của chính họ. Trong tương lai, khi họ không đủ điều kiện hưởng lương hưu hàng tháng thì sẽ được hưởng trợ cấp hưu trí xã hội (khi đủ 75 tuổi theo Dự thảo) và khoản trợ cấp hưu trí xã hội này hoàn toàn được lấy từ ngân sách nhà nước.²⁹ NLD quyết định rút BHXH một lần thì phải có trách nhiệm đóng thuế thu nhập đối với khoản tiền rút ra này.³⁰ Những trường hợp NLD nhận lương hưu hoặc BHXH một lần khi đến tuổi nghỉ hưu sẽ không phải đóng thuế cho khoản này là chính sách ưu đãi của Nhà nước đối với các khoản tiết kiệm cho tuổi già của người dân.

Bên cạnh đó, cần có thêm giải pháp pháp lý để hạn chế đối tượng được rút BHXH một lần. Một giải pháp hữu hiệu đã được đưa ra trong Dự thảo là rút ngắn 5 năm đóng BHXH để hưởng lương hưu hàng tháng xuống còn 15 năm. Giải pháp này sẽ làm giảm số lượng người rút BHXH một lần và tăng số người được hưởng lương hưu hàng tháng. Tuy nhiên, để phát huy thêm lợi ích của hướng giải pháp này, có thể nghiên cứu rút thời gian đóng BHXH để hưởng lương hưu hàng tháng xuống thấp hơn với thời gian hưởng hàng tháng ít hơn. Ví dụ, đối với NLD có đủ 10 năm đóng BHXH đến dưới 15 năm thì được hưởng lương hưu từ khi đến tuổi nghỉ hưu cho đến trước độ tuổi được hưởng trợ cấp hưu trí xã hội. Với hướng giải pháp này, các chuyên gia tài chính cần tính toán thêm về mức trợ cấp để đảm bảo sự công bằng và vấn đề an toàn của quỹ BHXH.

Về thực tiễn thi hành, cần thực thi nghiêm các quy định về tham gia BHXH bắt buộc và tăng cường công tác tuyên truyền để nâng cao ý thức của người dân đối với vấn đề an sinh tuổi già. Hiện nay vẫn có tình trạng NLD nghỉ việc rồi đi làm ổn định ở nơi khác nhưng không ký hợp đồng lao động, không tham gia BHXH để hưởng trợ cấp thất nghiệp nhằm mục đích đợi sau một năm rút BHXH một lần. Ngoài ra, cũng có tình trạng doanh nghiệp sử dụng lao động nhưng ký hợp đồng dịch vụ để không tham

28 Điều 21 Luật Thuế thu nhập cá nhân năm 2007, sửa đổi bổ sung năm 2012 và năm 2014.

29 Điều 22 Dự thảo Luật BHXH.

30 Điểm b.6 khoản 2 Điều 2 của Văn bản hợp nhất số 2/VBHN – BTC ngày 04/01/2024.

gia BHXH. Cần có các biện pháp để thanh kiểm tra việc sử dụng lao động tại các doanh nghiệp và xử phạt nghiêm minh đối với cả NLĐ và NSDLĐ trong trường hợp này.

Về công tác tuyên truyền, cần có các giải pháp để nâng cao ý thức của người dân đối với vấn đề an sinh xã hội. Tâm lý bất an đối với sự bảo toàn của Quỹ hưu trí khi họ đến tuổi nghỉ hưu cũng là nguyên nhân dẫn đến việc gia tăng tình trạng rút BHXH ở nước ta hiện nay.³¹ Do vậy, cần có sự tuyên truyền và cam kết mạnh mẽ của Nhà nước về việc đảm bảo sự an toàn cho quỹ bảo hiểm hưu trí bằng ngân sách nhà nước, để người dân yên tâm được đảm bảo nhận chế độ hưu trí khi đến tuổi nghỉ hưu và nhận thức được lợi ích của việc bảo lưu thời gian đóng BHXH. Ngoài ra, cần phải tuyên truyền cụ thể những lợi thế mà NLĐ được hưởng nếu bảo lưu thời gian đóng BHXH đến khi đủ tuổi nghỉ hưu. ●

Tài liệu tham khảo

- [1] Dang Nguyen Anh & Gabriel Demombynes, “Changing Demographics and Challenges for Old Age Support in Vietnam”, *Vietnam Social Sciences*, No.1(171), 2016
- [2] Nguyễn Thị Hải Đường, “Các nhân tố ảnh hưởng đến việc gia tăng BHXH một lần ở Việt Nam”, *Tạp chí Tài chính doanh nghiệp*, số 4, 2023 [trans: Nguyen Thi Hai Duong, “Factors affecting the increase in receiving lump-sum social insurance allowance in Vietnam”, *Journal of Business Finance*, No. 4/2023]
- [3] International Labour Organization (ILO) and World Bank (WB), “Social insurance lump-sum withdrawals in Viet Nam Trends, challenges and recommendations”, https://www.social-protection.org/gimi/Media.action?jsessionid=0drYPsGu9AwJoH1MjZK-qjiCPArHLe-CkInVXlgaM2RvJ1_hj04!1945465934?id=19199, accessed on 29/12/2023
- [4] Lê Kim Liên, “Rút BHXH một lần: NLĐ tự tước đi quyền an sinh cơ bản”, *Tạp chí Tiêu chuẩn đo lường chất lượng* số 4, 2022 [trans: Le Kim Lien, “Receiving lump-sum social insurance allowance: Employees deprive themselves of basic security rights”, *Journal of Standards Measurement and Quality*, No. 4, 2022]
- [5] Đức Minh, “Chính sách BHXH một lần – kinh nghiệm từ một số quốc gia”, *Tạp chí An sinh xã hội online* [trans: Duc Minh, “Policy on lump-sum social insurance allowance – Experience from other countries”, *Online Social Security Journal*], <https://ansinhxahoionline.tapchibaohiemxahoi.gov.vn/longform/chinh-sach-bhxh-mot-lan-kinh-nghiem-tu-mot-so-quoc-gia-128344.html>, accessed on 22/12/2023
- [6] Lê Thị Quế (Chủ nhiệm đề tài), *Thực trạng và giải pháp giảm tình trạng hưởng BHXH một lần tại Việt Nam*, Đề tài NCKH MS: ĐT.008/2020 [trans: Le Thi Que (Project Leader), *Current status and solutions to reduce the situation of lump-sum social insurance allowance in Vietnam*, Scientific research project, Code: DT.008/2020]
- [7] Nguyễn Phương Tú, “Quyền rút BHXH một lần?”, *Tạp chí Tòa án online*, <https://tapchitoaan.vn/quyen-rut-bao-hiem-xa-hoi9372.html>, [trans: Nguyen Phuong Tu, “The right to receive lump-sum social insurance allowance”, *Online Court Journal*], <https://tapchitoaan.vn/quyen-rut-bao-hiem-xa-hoi9372.html>, accessed on 12/20/2023]
- [8] Usanee Aimsiranun, “Challenges Concerning New Generation FTAs’ Labour Provisions: Perspective from Thailand”, *Vietnamese Journal of Legal Sciences*, Vol.6, No.1, 2022. <https://doi.org/10.2478/vjls-2022-0004>

31 Nguyễn Thị Hải Đường, “Các nhân tố ảnh hưởng đến việc gia tăng BHXH một lần ở Việt Nam”, *Tạp chí Tài chính doanh nghiệp*, số 4, 2023, tr. 18.